

Pagna ewlenija>Proċeduri tal-qorti>Kawżi ċivili>Smigh ta' xhieda

Smigh ta' xhieda

Rumanija

1 L-oneru tal-provi

Il-baži legali ewlenija hija pprovduta mill-:

Artikoli 249 sa 365 tal-Kodiċi ta' Proċedura Ċivili (*Codul de procedură civilă*).

1.1 X'inhuma r-regoli dwar l-oneru tal-provi?

Allegazzjoni li ssir matul il-proċedimenti trid tiġi ppruvata mill-parti li tagħmilha, hliet f'ċerti każijiet previsti espressament mil-liġi. Ir-rikorrent irid jagħti prova tal-każ tiegħu. Għal oġġezzjonijiet imressqa mill-konvenut, l-oneru tal-prova huwa tal-konvenut. Iżda jekk preżunzjoni tidhol fis-sehħ l-oneru tal-prova jista' jaqleb mill-parti li altrimenti kellha dak l-oneru għall-parti opposta.

1.2 Hemm xi regoli li permezz tagħhom ċerti fatti jiġu eżentati mill-oneru tal-provi? F'liema każijiet? Jistgħu jiġu ppreżentati provi sabiex jiġi ppruvat li preżunzjoni legali partikolari mhix valida?

Ħadd mhu mitlub jipprova dak li l-qorti bilfors trid tkun taf.

Huwa preżunt li l-qorti għandha għarfien tal-liġi fis-sehħ fir-Rumanija. Iżda l-liġi li ma tiġix ippubblikata fil-gazzetta uffiċjali tar-Rumanija (*Monitorul Oficial*) jew b'xi mezz oħra, konvenzjonijiet, trattati, u fehimiet internazzjonali applikabbli fir-Rumanija iżda li ma gewx inkorporati fil-leġiżlazzjoni, u d-dritt internazzjonali konswetudinarju jridu jiġu ppruvati mill-parti interessata. Ir-regoli stipulati f'dokumenti kklassifikati jridu jiġu ppruvati u kkonsultati dejjem skont il-kundizzjonijiet stabbiliti bil-liġi. Il-qorti, fuq mozzjoni tagħha, tista' tiegħu nota tal-liġi ta' stat barrani dejjem jekk għet iċċitata quddiem il-qorti. Il-liġi barranija trid tiġi ppruvata f'konformità mad-dispożizzjonijiet tal-Kodiċi Ċivili (*Codul civil*) li jindirizzaw is-sustanza tal-liġi barranija.

Jekk fatt ikun magħruf b'mod ġenerali jew ma jiġix ikkontestat, il-qorti tista' tiddeċiedi li fiċ-ċirkostanzi tal-każ ma hemmx għalfejn jiġu ppruvat. Id-drawwiet, ir-regoli tal-kondotta u prattiki stabbiliti bejn il-partijiet iridu jiġu ppruvati mill-parti li tiddependi fuqhom. Ir-regoli u r-regolamenti lokali jridu jiġu ppruvati mill-parti li tiddependi fuqhom biss jekk il-qorti titlob dan.

Preżunzjoni hija konklużjoni li l-liġi jew il-qorti tasal għaliha minn fatt magħruf sabiex tistabbilixxi fatt mhux magħruf. Preżunzjoni legali (*prezumție legală*) teżenta lill-persuna li tibbenefika minnha mill-piż li tipprova l-fatt li l-liġi tqis bħala ppruvat. Preżunzjoni legali tista' tiġi kkonfutata minn evidenza għall-kuntrarju, sakemm il-liġi ma tipprovdix mod ieħor.

1.3 Sa liema livell trid tkun konvinta l-qorti sabiex tagħti sentenza li tissejjes fuq l-eżistenza ta' dak il-fatt?

L-evidenza trid tkun ammissibbli u trid tkun rilevanti għall-eżitu tal-proċedimenti. Wara li l-qorti tkun ippermettiet evidenza għal fatti partikolari, il-kwistjoni dwar jekk il-fatti ntwerewx tiġi deċiża b'mod liberu mill-qorti, kif jidhrilha, hliet meta l-liġi tiddetermina mod ieħor.

2 Is-smigh tal-provi

2.1 Għas-smigh tal-provi dejjem ikun meħtieġ li jsir rikors minn parti, jew huwa wkoll possibbli li f'ċerti każijiet l-imħallef jisma' l-provi fuq l-inizjattiva tiegħu stess?

Ix-xhieda trid tiġi proposta mill-rikorrent fir-rikors tiegħu, u mill-imputat fid-difiża tiegħu, sakemm il-liġi ma tipprovdix mod ieħor; inkella l-evidenza tista' tiġi eskluża. Jekk l-evidenza proposta ma tkunx biżżejjed għal riżoluzzjoni sħiħa tal-kawża, il-qorti tordna lill-partijiet biex jissupplimentawha. Il-qorti, fuq mozzjoni tagħha, tista' tiġbed l-attenzjoni tal-partijiet lejn il-ħtieġa għal aktar evidenza, u tista' tordna biex tittiehed aktar evidenza jekk il-partijiet ma jaqblux.

Il-partijiet jistgħu japplikaw biex tittiehed l-evidenza li ġeja: dokumenti, perizji, testimonjanza tax-xhieda, aċċess fuq il-post, u mistoqsijiet ta' parti jekk il-parti opposta titlob li dik il-parti tittella' biex tixhed. Il-kodiċi l-ġdid ta' proċedura ċivili jirregola wkoll l-evidenza fiżika; din tista' tkun rilevanti f'ċerti kategoriji ta' azzjonijiet ċivili (e.ż. azzjonijiet ta' divorzju).

2.2 Jekk ir-rikors min-naħa ta' parti għall-ġbir tal-provi jintlaqa', x'isir wara?

Il-qorti l-ewwel tqis jekk l-evidenza proposta mill-partijiet hijex ammissibbli, u mbagħad tagħmel ordni li tistabbilixxi l-fatti li jridu jiġu ppruvati, l-evidenza permessa, u l-obbligi tal-partijiet fir-rigward tat-teħid tal-evidenza. Sa fejn possibbli, l-evidenza tittiehed fl-istess seduta li fiha tiġi permessa.

It-teħid ta' evidenza huwa rregolat minn xi regoli essenzjali: l-evidenza tittiehed fl-ordni ddeterminata mill-qorti; sa fejn possibbli, l-evidenza għandha jenħtieġ li tittiehed fl-istess seduta; l-evidenza tittiehed qabel argument dwar il-merti; l-evidenza u l-kontroevidenza jittiehdu fl-istess ħin sakemm dan ikun possibbli.

L-evidenza tittiehed bil-maġhluq (*in camera de consiliu*), fil-qorti fejn jittressqu l-provi tal-kawża, sakemm il-liġi ma tipprovdix mod ieħor. Jekk, għal raġunijiet oġġettivi, l-evidenza tkun tista' tittiehed biss minn post ieħor, din tista' tittiehed abbażi ta' ittri rogatorji minn qorti fl-istess livell, jew minn qorti inferjuri jekk ma jkun hemm l-ebda qorti ta' livell simili f'dik il-lokalità.

2.3 F'liema każijiet il-qorti tista' tiċhad ir-rikors ta' parti għall-ġbir tal-provi?

Evidenza tista' tintuża biss jekk tissodisfa ċerti kundizzjonijiet fir-rigward tal-legalità (*legalitate*), il-kredibbiltà (*verosimilitate*), ir-rilevanza (*pertinență*) u l-qawwa (*concludență*) tagħha. F'dak li jikkonċerna l-legalità, l-evidenza proposta trid tikkostitwixxi evidenza skont il-liġi u ma tistax tiġi pprojbita bil-liġi. F' termini ta' kredibbiltà, l-evidenza mitluba ma tistax tmur kontra l-liġijiet naturali rikonnoxuti fuq livell universali. F' termini ta' rilevanza, l-evidenza trid tkun relatata mas-suġġett tal-proċess kriminali, jiġifieri mal-fatti li għandhom jintwerew b'appoġġ għall-applikazzjoni jew id-difiża mressqa mill-partijiet. Sabiex tkun ammissibbli l-evidenza trid tkun ukoll kredibbli u twassal għal determinazzjoni tat-tilwima.

Il-qorti għandha tiċhad rikors biex jiġi ppreżentat dokument bħala evidenza meta l-kontenut tad-dokument ikun jikkonċerna affarijiet personali ħafna relatati mad-dinjità jew il-privatezza ta' persuna; meta l-preżentata tad-dokument bħala evidenza ma tkunx konsistenti ma' obbligu ta' kunfidenzjalità; jew meta jwassal għal proċedimenti kriminali fir-rigward tal-parti, il-konjuġi tal-parti, jew kwalunkwe qarib mid-demem jew biż-żwieġ sa u inkluż it-tielet grad ta' parentela. L-evidenza tax-xhieda mhijex ammissibbli biex jiġu ppruvati tranzazzjonijiet legali ta' valur 'il fuq minn RON 250, li għalihom il-liġi teħtieġ evidenza bil-miktub. Barra minn hekk, l-evidenza tax-xhieda tkun inammissibbli jekk tmur kontra l-kontenut ta' dokument formali.

L-evidenza tiġi proposta mill-rikorrent fir-rikors jew mill-konvenut fid-difiża. L-evidenza mhux proposta b'dan il-mod tista' tintalab u tiġi permessa mill-qorti fi kwalunke waħda minn dawn is-sitwazzjonijiet: il-ħtieġa għall-evidenza tirriżulta minn modifika tat-talba; il-ħtieġa għall-evidenza tirriżulta matul il-proċedimenti, u l-parti ma setgħetx tipprevediha; il-parti turi lill-qorti li, bir-raġun, ma kinitx kapaċi tiċċita bħala evidenza l-evidenza mitluba fil-ħin permess; it-teħid ta' evidenza ma jwassalx għal differiment tal-proċess kriminali; il-partijiet kollha qablu espressament.

2.4 X'inhuma l-mezzi differenti biex isiru l-provi?

Tranzazzjoni legali jew fatt jista' jiġi ppruvat minn dokumenti, xhieda, preżunzjonijiet, ammissjoni ta' parti jew oħra (fuq inizjattiva tagħha jew bħala rispons għal mistoqsijiet), rapporti ta' esperti, evidenza fiżika, spezzjoni *in situ* jew kwalunkwe forma oħra ta' evidenza prevista mil-liġi.

2.5 X'inhuma l-mezzi biex jingabru l-provi mingħand ix-xhieda u huma differenti mill-mezzi użati biex jingabru l-provi mingħand ix-xhieda tal-periti tal-qorti? X'inhuma r-regoli fir-rigward tas-sottomissjoni ta' provi bil-miktub u ta' perizji/opinjoni ta' esperti?

Ix-xhieda jiġu proposti mill-partijiet, jew mill-rikorrent fl-applikazzjoni jew mill-konvenut fid-difiża. Wara li tippermetti l-evidenza tax-xhieda, il-qorti tħarrek lix-xhieda biex jattendu s-smiġh.

Jekk il-qorti ssib li hija idea tajba li tikseb l-opinjoni ta' speċjalisti sabiex tiċċara l-fatti, fuq talba tal-partijiet jew fuq mozzjoni tagħha, hija taħtar espert jew tlieta, u tagħmel ordni li tistabbilixxi l-aspetti li fir-rigward tagħhom dawn għandhom jagħtu l-opinjoni tagħhom u l-limitu ta' żmien għall-hidma tagħhom. Il-konklużjonijiet tal-esperti jiġu rreġistrati f'rapport tal-esperti. Jista' jintalab rapport gdid minn espert ieħor, li jagħti raġunijiet, fuq talba tal-partijiet jew tal-qorti. Fir-rigward tal-evidenza dokumentarja, kull parti tista' tissottometti d-dokumenti li tixtieq tuża matul il-proċess kriminali f'kopja debitament iċċertifikata. Il-parti jrid ikollha wkoll l-oriġinali magħha u tkun kapaci tipproduċiha fil-qorti fuq talba, u jekk tonqos tagħmel dan id-dokument ma jiġix ikkonsidrat. Il-qorti tista' tordna l-produzzjoni ta' dokument fil-pussess ta' parti jekk id-dokument ikun komuni għall-partijiet fil-proċess kriminali, jekk il-parti stess tkun għamlet referenza għad-dokument matul il-proċess kriminali, jew jekk il-parti tkun obbligata tipprezentah bħala evidenza. Jekk dokument ikun miżmum minn parti u ma jkunx jista' jiġi pprezentat fil-qorti, jista' jiġi ddelegat imħallef li fil-preżenza tiegħu l-partijiet jistgħu jeżaminaw id-dokument fejn ikun jinsab. Jekk dokument jinżamm minn terza persuna, dik il-persuna tista' titħarrek bħala xhud u tintalab iġġib id-dokument.

L-evidenza tittiehed b'kamera mill-qorti b'għurisdizzjoni. Meta l-evidenza tittiehed f'post ieħor, din tittiehed minn qorti ddelegata tal-istess livell, jew minn qorti inferjuri jekk ma jkun hemm l-ebda qorti tal-istess livell f'dik il-lokalità. Jekk it-tip ta' evidenza tippermetti dan u l-partijiet jaqblu, il-qorti li tiegħu l-evidenza tista' ma tħarrikx lill-partijiet.

2.6 Hemm xi mezz ta' prova li huma iktar b'saħħithom minn oħrajn?

Il-metodi ta' prova għandhom l-istess qawwa, hliet fil-każijiet espressament previsti mil-liġi.

Dokumenti f'forma awtentika (*forma autentica*) spiss jiġu aċċettati mill-partijiet minhabba fil-vantaggi li għandhom, inkluża preżunzjoni ta' awtenticità, li jfisser li persuna li tiddependi fuq dokument awtentiku tinheles mill-oneru tal-provi.

2.7 Hemm obbligu li jintużaw ċerti mezz ta' prova biex jiġu ppruvati xi fatti partikolari?

Bħala prova ta' tranzazzjoni legali b'valur ta' aktar minn RON 250 evidenza dokumentata biss hija permessa, iżda hemm ċerti eċċezzjonijiet fejn l-evidenza tax-xhieda hija aċċettata wkoll.

Sakemm ma jiġix iddikjarat falz, dokument f'forma awtentika jipprovdi prova konklużiva, f'negozjati ma' kwalunkwe persuna, tal-konstatazzjonijiet fattwali li tkun għamlet il-persuna li tkun awtentikat id-dokument f'konformità mal-liġi. Iżda dikjarazzjonijiet li jkunu saru mill-partijiet u li jiġu rreġistrati f'dokument awtentiku jitqiesu bħala provi sakemm ma jiġix ippruvat mod ieħor.

Meta jkun hemm preżunzjonijiet li jithallew għad-diskrezzjoni tal-qorti, il-qorti tista' tiddependi fuqhom biss jekk dawn ikollhom il-valur u s-saħħa li jagħmlu l-fatt allegat probabbli; tali preżunzjonijiet jistgħu jiġu aċċettati biss meta l-liġi tirrikonoxxi l-evidenza tax-xhieda.

2.8 Ix-xhieda huma obbligati bil-liġi li jixhdu?

Jekk jogħġbok ara t-twegiba għall-mistoqsija 2.11.

2.9 F'liema ċirkostanzi jistgħu jirrifutaw li jixhdu?

Il-Kodiċi ta' Proċedura Civili ma tistabbilixxi r-raġunijiet li abbażi tagħhom xhud jista' jirrifuta li jixhed, iżda sempliciment tispeċifika l-persuni li ma jistgħux jinstemgħu bħala xhieda u l-persuni li huma eżenti milli jidheru bħala xhieda. Jekk jogħġbok ara t-twegiba għall-mistoqsija 2.11.

2.10 Jekk persuna tirrifuta li tixhed tista' tinghata multa jew tiġi sfurzata tixhed?

Il-qorti timmulta xhud li jonqos milli jidher jew jirrifuta li jixhed. Meta xhud jonqos milli jidher b'rispons għall-ewwel taħrika, il-qorti tista' toħroġ mandat ta' arrest biex dik il-persuna tingieb il-qorti (*mandat de aducere*). F'materji urġenti, il-qorti tista' toħroġ tali mandat anke għall-ewwel smiġh.

Jekk persuna tonqos milli tidher jew tirrifuta li twieġeb mistoqsijiet, il-qorti tista' tqis dan bħala ammissjoni sħiħa jew evidenza inizjali biss favur il-parti li tkun ipproponiet li jissejjaħ ix-xhud.

2.11 Hemm persuni li ma jistgħux jixhdu?

Dawn li ġejjin ma jistgħux ikunu xhieda: qraba mid-demem u qraba biż-żwieġ sa u inkluż it-tielet grad ta' parentela; konjuġi, eks-konjuġi, persuni li tgħarrsu biex jżżewġu jew konkubini; persuni f'relazzonijiet ta' mibegħda jew f'relazzonijiet ta' interess ma' kwalunkwe parti; persuni soġġetti għal ordni tal-qorti li ma tħallilhomx id-dritt li jimmanigġjaw il-proprjetà tagħhom (*sub interdicție judecătorească*); u persuni kkundannati għal guraument falz. F'kawżi li jikkoncernaw il-filjazzjoni, id-divorzu u relazzjonijiet oħra tal-familja, il-qorti tista' tisma' l-qraba mid-demem u lill-qraba Superjuribiz-żwieġ, bl-eċċezzjoni tad-dixxendenti.

Dawn li ġejjin huma eżenti milli jidheru bħala xhieda:

ministri tar-religjon, prattikanti tal-kura tas-saħħa, spizjara, avukati, nutara pubbliċi, marixxalli, medjaturi, qwiebel u infermiera, u kwalunkwe professjonisti oħra marbuta bil-liġi biex josservaw il-kunfidenzjalità jew is-segretezza professjonali fir-rigward ta' fatti li jrsu jafu bihom waqt li jkunu qed iwettqu dmirijiethom jew il-prattika tal-professjoni tagħhom, anke wara li jkunu temmew l-attività tagħhom;

imħallfin, prosekuturi u uffiċjali pubbliċi, anke wara li jkunu temmew l-attività tagħhom, fir-rigward ta' ċirkostanzi kunfidenzjali li jrsu jafu bihom matul il-mandat tagħhom;

persuni li permezz tat-twegibiet tagħhom jesponu lilhom infushom, lill-qraba tagħhom, lill-konjuġi tagħhom, lill-eks-konjuġi eċċ. għal prosekuzzjoni kriminali jew għad-disprezz tal-pubbliku.

2.12 X'inhu r-rwol tal-imħallef u tal-partijiet fis-smiġh ta' xhud? B'liema kundizzjonijiet jista' jinstema' xhud permezz ta' vidjokonferenza jew ta' mezz tekniki oħrajn?

Il-qorti tħarrek lix-xhieda u tiddetermina l-ordni li fiha għandhom jinstemgħu. Qabel jinstema' ix-xhud jiġi identifikat u mitlub jiehu guraument. Kull xhud għandu jinstema' b'mod separat. Ix-xhud l-ewwel wieġeb il-mistoqsijiet mistoqsija mill-president tal-qorti, u mbagħad bil-permess tal-president, il-mistoqsijiet mistoqsija mill-parti li pproponiet u mill-parti opposta. Xhud li ma jstax jidher quddiem il-qorti jista' jinstema' fil-post fejn jinsab.

Ma hemm l-ebda dispożizzjoni legali li tirregola r-registrazzjonijiet tas-smiġh jew tal-vidjo tax-xhud, iżda tali registrazzjonijiet huma ammissibbli. Dawn u mbagħad jistgħu jiġu traskritti fuq talba ta' parti interessata li ssir f'konformità mal-liġi.

3 Il-valutazzjoni tal-provi

3.1 Meta l-provi ma jkunux inkisbu b'mod legali minn parti, il-qorti jkollha xi restrizzjonijiet meta tagħti s-sentenza tagħha?

Jekk parti li tkun issottomettiet dokument tinsisti li tużah anke jekk jiġi allegat li huwa falz u dik l-allegazzjoni ma tkunx giet irtirata, u jekk ikun hemm indikazzjoni tal-awtur tal-falsifikazzjoni jew kompliċi, il-qorti tista' tissospendi l-proċess kriminali u minnufih tgħaddi l-allegat dokument falz lill-uffiċċju tal-prosekutur responsabbli, b'rapport imfassal għal dan il-għan, sabiex din il-falsifikazzjoni tiġi investigata. Meta l-proċedimenti kriminali ma jkunux jistgħu jitressqu jew jitkomplew, l-inkjestja dwar il-falsifikazzjoni titwettagħ mill-qorti civili nnifisha.

Min-naħa l-oħra, il-qorti timponi multa fuq l-awtur ta' rikuzja li ssir b'*mala fede* għall-kitba jew l-iffirmar ta' dokument jew għall-awtenticità ta' registrazzjoni tas-smiġh jew tal-vidjo.

Fil-valutazzjoni tad-dikjarazzjonijiet tax-xhieda, il-qorti tqis is-sinċerità tax-xhieda u ċ-ċirkustanzi li permezz tagħhom saru jafu bil-fatti li jiffurmaw ir-*ratione materiae* tad-dikjarazzjonijiet tagħhom. Jekk mill-proċedimenti l-qorti tissuspetta li xhud ikun ħa ġurament falz jew ġie mxaħħam, hija tfassal rapport u tirreferi l-materja lill-korp ta' prosekuzzjoni responsabbli.

3.2 Bħala parti fil-kawża, id-dikjarazzjoni tiegħi tgħodd bħala prova?

Jekk kwalunkwe parti tammetti fatt li l-parti opposta użat bħala raġuni għar-rikors jew għad-difiża tagħha, l-ammissjoni tkun evidenza. L-ammissjoni li ssir fil-qorti hija evidenza sħiħa kontra l-persuna li għamlitha; il-qorti trid tqis l-ammissjoni sħiħa, u ma tistax tissepara partijiet minnha sakemm dawn ma jkunux relatati ma' fatti separati li ma għandhom l-ebda rabta ma' xulxin. Ammissjonijiet barra mill-qorti jistgħu jiġu vvalutati liberament mill-qorti. Dawn huma soġġetti għar-rekwiżiti tal-ammissibbiltà u t-teħid ta' evidenza li jirregolaw evidenza oħra taħt il-liġi ordinarja.

Il-qorti tista' taqbel li tħarrek lil kwalunkwe parti sabiex tiġi mistoqsija rigward l-azzjonijiet tagħha jekk ikun rilevanti għal deċiżjoni fil-kawża.

Links rilevanti

<http://www.just.ro/>

L-aħħar aġġornament: 27/11/2018

Il-verzjoni bil-lingwa nazzjonali ta' din il-paġna tinżamm mill-punt ta' kuntatt tan-NĠE rispettiv. It-traduzzjonijiet saru mis-servizz tal-Kummissjoni Ewropea. Jista' jkun hemm xi tibdil imdaħħal fl-oriġinal mill-awtorità nazzjonali kompetenti li jkun għadu ma jidherx fit-traduzzjonijiet. La l-NĠE u lanqas il-Kummissjoni Ewropea ma jaċċettaw ebda responsabbiltà fir-rigward ta' kwalunkwe informazzjoni jew dejta li tinsab jew li hemm referenza għaliha f'dan id-dokument. Jekk jogħġbok irreferi għall-avviż legali sabiex tiċċekkja r-regoli dwar id-drittijiet tal-awtur għall-Istati Membri responsabbli minn din il-paġna.